

Kommittédirektiv

Särskilt förfarande för
tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i
forskningssyfte

**Dir.
2006:4**

Beslut vid regeringssammanträde den 19 januari 2006

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare skall föreslå hur rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte skall genomföras i Sverige.

Uppdraget innefattar att se över hur ett system med forskningshuvudmän och mottagningsavtal skall utformas i nationell rätt samt föreslå vilken eller vilka myndigheter som är lämpliga att godkänna forskningshuvudmän.

Utredaren skall även utreda behovet av författningsändringar eller andra åtgärder samt lägga fram förslag på de författningsändringar som bedöms nödvändiga. Slutligen skall utredaren presentera en analys av de konsekvenser som föreslagna författningsändringar och andra åtgärder kan innebära.

Bakgrund

Europeiska rådet har som mål att den europeiska gemenskapen skall bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi senast år 2010. För att uppnå detta beräknas unionen behöva ytterligare 700 000 forskare. Införandet av rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte är ett led i denna målsättning genom att tredjelandsmedborgares inresa, vistelse och rörlighet i forskningssyfte underlättas. På detta sätt beräknas den europeiska gemenskapen attrahera fler forskare från hela världen.

Direktivets innehåll

Allmänt

I direktivet anges villkoren för inresa och vistelse i medlemsstaterna för forskare från tredjeland som avser att under minst tre månader genomföra ett forskningsprojekt inom ramen för ett mottagningsavtal med en forskningshuvudman.

Direktivet omfattar även bestämmelser om förfarandet för godkännande av forskningshuvudmän samt bestämmelser om det mottagningsavtal som skall ingås mellan en forskningshuvudman och forskaren. Vidare innehåller direktivet bestämmelser gällande inresa, uppehållstillstånd samt regler beträffande forskares rättigheter i den medlemsstat han eller hon reser till. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de bestämmelser i lagar och förordningar som är nödvändiga för att följa direktivet senast den 12 oktober 2007.

Forskare och forskningshuvudman (artikel 2)

I artikel 2 definieras bl.a. vad som avses med *forskare* och *forskningshuvudman*. Med *forskare* menas tredjelandsmedborgare som har en akademisk examen som kvalificerar till forskarutbildning och som väljs ut av en forskningshuvudman för att genomföra ett forskningsprojekt där ovannämnda examen normalt krävs. Med *forskningshuvudman* menas varje

form av offentlig eller privat inrättning eller företag som bedriver forskning och som för ändamålen med direktivet har godkänts av en medlemsstat i enlighet med den medlemsstatens bestämmelser eller administrativa praxis.

Tillämpningsområde (artikel 3)

Direktivet är tillämpligt på tredjelandsmedborgare som ansöker om att få resa in i en medlemsstat i forskningssyfte. Direktivet är inte tillämpligt på asylsökande eller personer som söker subsidiärt skydd, tredjelandsmedborgare som ansöker om rätt att vistas i en medlemsstat i egenskap av studerande, tredjelandsmedborgare mot vilka ett utvisningsförfarande har inletts eller forskare som lånats ut till en annan forskningshuvudman i en annan medlemsstat.

Minimiregler (artikel 4)

Direktivet innehåller minimiregler, vilket gör det möjligt för medlemsstaterna att införa eller behålla nationella bestämmelser som är mer förmånliga för de personer som direktivet skall tillämpas på.

Godkännande av forskningshuvudman (artikel 5)

I artikeln anges att varje forskningshuvudman som vill ta emot en forskare inom ramen för direktivet skall ha godkänts i förhand för detta ändamål. Förfarandet för detta beskrivs. Medlemsstaterna själva får besluta vilken eller vilka myndigheter som skall vara behöriga att godkänna forskningshuvudmän. Dessa kan enligt artikel 2 vara offentligrättsliga eller privaträttsliga med forskning som huvudsakligt ändamål eller som komplement. Medlemsstaten får föreskriva att forskningshuvudmannen skall åta sig att stå för de kostnader för uppehälle, sjukvård och återresa som kan bli följden av forskarens närvaro på medlemsstatens territorium. Forskningshuvudmännen skall till den behöriga myndigheten redovisa att de för mottagningsavtalet aktuella forskningsarbetena verkligen har ägt rum.

Den behöriga myndigheten skall upprätta en förteckning över de godkända forskningshuvudmän, vilken skall uppdateras

och offentliggöras varje år. Medlemsstaten får återkalla eller vägra att förlänga ett godkännande av en forskningshuvudman. Medlemsstaten kan i så fall föreskriva att forskningshuvudmannen inte får ansöka om ett nytt godkännande förrän fem år förflutit sedan beslutet om att återkalla eller inte förlänga godkännandet offentliggjordes.

Mottagningsavtal (artikel 6)

En forskningshuvudman som vill ta emot en forskare skall ingå ett mottagningsavtal med forskaren. Avtalet reglerar dels forskarens åtagande att genomföra det aktuella forskningsprojektet, dels huvudmannens åtagande att ta emot forskaren för detta ändamål. Vidare anges vissa villkor för att huvudmannen skall få underteckna avtalet, t.ex. krav på sjukförsäkring och medel för uppehälle.

Villkor för inresa och vistelse (artikel 7)

Medlemsstaten skall bevilja en forskare uppehållstillstånd för inresa och vistelse under förutsättning att forskaren har en giltig resehandling i enlighet med nationell lagstiftning, kan uppvisa ett undertecknat mottagningsavtal, kan uppvisa ett kostnadsåtagande som utfärdats av forskningshuvudmannen samt inte bedöms som ett hot mot den allmänna ordningen och säkerheten eller folkhälsan.

Upphållstillstånd (artikel 8 och 10)

Giltighetstiden för uppehållstillståndet skall motsvara forskningsprojektets längd, om forskningsarbetets längd understiger ett år. I andra fall skall tillståndet gälla minst ett år med möjlighet till förlängning. Upphållstillståndet får dras in om förutsättningarna för utfärdandet har ändrats. Medlemsstaten får också dra in eller vägra att förlänga ett uppehållstillstånd av hänsyn till allmän ordning och säkerhet eller folkhälsa. Vidare får medlemsstaten dra in alla uppehållstillstånd som har utfärdats med stöd av direktivet om de har erhållits på falska grunder.

Familjemedlemmar (artikel 9)

När en medlemsstat utfärdar ett uppehållstillstånd till en forskares familjemedlemmar skall giltighetstiderna vara lika.

Undervisning (artikel 11)

En forskare som har beviljats inresa och vistelse enligt vad som följer av direktivet får undervisa inom högre utbildning i enlighet med medlemsstatens bestämmelser och administrativa praxis.

Likabehandling (artikel 12)

Innehavaren av ett uppehållstillstånd skall åtnjuta samma behandling som medborgare i det land där han eller hon utför sitt forskaruppdrag i fråga om vissa rättigheter, såsom erkännande av examensbevis, arbetsvillkor, social trygghet, skatteförmåner och tillgång till varor och tjänster.

Rörlighet (artikel 13)

En forskare skall kunna forska på en annan medlemsstats territorium.

Ansökan om uppehållstillstånd (artikel 14)

Medlemsstaterna beslutar huruvida ansökningar om uppehållstillstånd skall lämnas in av forskaren eller av den berörda forskningshuvudmannen. Ansökningarna skall lämnas in antingen i det land där forskaren är bosatt eller direkt på den europeiska gemenskapens territorium om forskaren redan befinner sig där lagligt.

Rättssäkerhetsgarantier (artikel 15)

Behörig myndighet skall utfärda uppehållstillstånd för forskaren så snart som möjligt. Den berörda parten skall ha rätt att begära rättslig prövning i den berörda medlemsstaten.

Nuvarande regelverk

De huvudsakliga skillnaderna i direktivet jämfört med nuvarande svenska regler ur utlänningsrättsligt perspektiv finns

i artiklarna 6, 7, 8, 10, 13 och 14. De svenska regler som berörs finns främst i utlänningslagen (1989:529) och utlänningsförordningen (1989:547).

Enligt artikel 8 får en forskare beviljas uppehållstillstånd om villkoren i artikel 6 och 7 är uppfyllda, dvs. bl.a. om forskaren har ingått ett mottagningsavtal med en forskningshuvudman. Det finns inte något krav på arbetstillstånd. Enligt de svenska reglerna gäller ett undantag från arbetstillstånd för forskare endast om vistelsen understiger tre månader under en tolv månadersperiod (1 kap. 5 § utlänningslagen och 4 kap. 2 § 3 utlänningsförordningen). Direktivet innebär således ett mer långtgående undantag från kravet på arbetstillstånd än vad de svenska bestämmelserna medger.

Artikel 10 handlar om beslut om att återkalla eller inte förlänga uppehållstillstånd och kan föranleda ändringar i utlänningslagstiftningens regler om återkallelse av uppehållstillstånd i 2 kap. 9 och 11 §§ utlänningslagen. Enligt artikel 13 får forskaren under vissa omständigheter rätt att röra sig mellan medlemsstaterna, vilket kan föranleda ändringar i utlänningsförordningen.

Några svenska regler om forskningshuvudmän och mottagningsavtal samt om godkännande av forskare finns inte för närvarande.

De sociala trygghetsfrågorna i direktivet kan vidare föranleda ändringar i t.ex. socialförsäkringslagen (1999:799).

De ganska omfattande förändringar på utlänningsrättens område som kommer att göras under våren 2006 måste också beaktas. En ny utlänningslag (2005:716) som ersätter den nuvarande utlänningslagen antogs av riksdagen den 14 september 2005 och träder i kraft den 31 mars 2006. Ytterligare förändringar i den nya utlänningslagen kommer att göras bl.a. till följd av direktivet 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, direktivet 2003/86/EG av den 22 september 2003 om rätt till familjeåterförening, direktivet 2003/109/EG av den 25 november 2003 om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning och direktivet 2004/114/EG av den 13 december 2004

om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för studier, elevutbyte, oavlönad yrkesutbildning eller volontärarbete.

Uppdraget

En särskild utredare skall föreslå hur rådets direktiv 2005/71/EG av den 12 oktober 2005 om ett särskilt förfarande för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse i forskningssyfte skall genomföras i Sverige.

Utredaren skall ge förslag på vilken eller vilka myndigheter som skall ansvara för och samordna godkännandet av forskningshuvudmän samt återrapporteringen till Europeiska kommissionen.

Utredaren skall vidare överväga hur direktivets bestämmelser om förfarandet för godkännande av forskningshuvudmän skall genomföras. Utredaren skall särskilt överväga i vilken utsträckning bestämmelserna om forskningshuvudmän i direktivet bör regleras i en särskild författning eller om bestämmelserna kan infogas i befintliga författningar.

Utredaren skall ge förslag på utformningen av det mottagningsavtal som skall ingås mellan en forskningshuvudman och forskaren. Utredaren skall i detta sammanhang redovisa och jämföra med de lösningar som några andra medlemsländer väljer, t.ex. Storbritannien, Nederländerna, Danmark, Irland och Frankrike. Utredaren skall också ge förslag på hur forskningshuvudmannen skall agera om forskaren bryter mot kontraktet.

Utredaren skall inhämta synpunkter från berörda myndigheter och organisationer samt från näringslivets organisationer och företag med omfattande forskning.

Utredaren skall analysera direktivets konsekvenser och behovet av ändringar i social- och utlänningslagstiftningen samt andra berörda författningar.

Utredaren skall, utöver vad som ovan beskrivits, ta ställning till om det fordras några ytterligare åtgärder för direktivets genomförande i Sverige. Utredaren skall utarbeta de

författningsförslag som bedöms nödvändiga och andra åtgärder som direktivet ger anledning till.

De förslag som framläggs skall ha som utgångspunkt att vara enkla att tillämpa och medföra minsta möjliga extra administrativa börda.

Utredaren skall presentera en analys av de konsekvenser som föreslagna författningsändringar och andra åtgärder kan innebära i enlighet med vad som anges i 14 – 16 §§ kommittéförordningen (1998:1474). Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 2006.

(Utbildnings- och kulturdepartementet)